

Källor söder om Omberg

221. I min ungdom hörde jag gammalt folk berätta om en offerkälla på Fritsgårde strax söder om Omberg. De gamla berättade, att källan fordom var en allmän samlingsplats vid pingsttiden på 1800-talet och längre tillbaks i tiden. De påstod också, att besöken vid källan hade något slags samband med folkvandringen till Hjässan annandag pingst.

(Richard Johansson) 22/7 -47.

222. Visst åkte folk från Ödeshögstrakten till Medevi på midsommaren, men från skogsbygden åkte inte särdeles många dit. Bland skogsfolket var det vanligare att åka till Arkestorps källa, en god bit in i Småland. Den var en gammal hälsokälla med särskilt gott rykte att kunna bota "skärvan", engelska sjukan. Men det var inte bara barn som skjutsades dit för att bli friska utan också krymplingar i alla åldrar. Vattnet i Arkestorps källa gällde för att vara kraftigast vid midsommartiden.

(Richard Johansson) 22/7 -47.

223. En knapp fjärdingsväg söder om Smålandsgränsen ligger Folkarps källa. Där samlades alltid ungdomen till dans på midsommarnatten. Källan lär tidigare ha varit hälsokälla, men under 1800-talets båda sista årtionden var den nog inte anlita mot sjukdomar. Vid den tiden levde emellertid seden att offra i den kvar.

(Richard Johansson) 22/7 -47.

En källsäggen från Omberg

240. När min mormor var 90 år, det var 1914, berättade hon en gammal sägen om Hälle källor och "tösas döttra i Änge". Tösas döttra var inte vanligt bondfolk, utan de måste ha varit förnämre, eftersom det var sed att ringkarlen i Västra Tollstads kyrka aldrig började ringningen till högmässan, förrän han såg fröknarna från Änge komma ridande. Men en gång hände det att han måste vänta förgäves på dem. Om det var han

eller någon annan vet jag inte, men någon yttrade i alla fall orden "tösas döttra i Änge, di söver alltför länge".

Jag känner inte till någon gård med namnet Änga eller Änge inom V. Tollstads socken eller i närheten. Men enligt sägnen skulle fröknarna från Änge ha ridit till kyrkan över Omberg norrifrån. Den gången då de inte kom till kyrkan, var felet inte, att de hade försovit sig. De hade blivit mördade på Omberg, och på mordplatsen rann tre källor upp. Det är de som sedan dess har kallats Hälle källor. Källorna sinar aldrig, inte ens under den värsta torka, och vattnet är kristallklart och gott.

(Hj. Högberg) 17/7 -61.

(Om offer i Hälle källor se nr 281)

Vallfärder före turismen

Pingstsamling på Omberg

281. I min barndom brukade 6—8 ångbåtar komma med passagerare till Hästholmen från Västergötland, Småland, Motala och Askersund. På en gång kunde ända till 10.000 personer samlas på Omberg. Antalet höll sig vanligen mellan 5.000 och 10.000. Till Omberg skulle alla människor annandag pingst. De som inte kom med båt tog sig fram till fots eller i lövade höskrindor, lövkärror som vi kallade dem. Jag tror, att hälften kom i lövkärror.

På Hjässan serverades öl, fast det redan då var förbjudet. Det dansades, och dansen slöt regelbundet med slagsmål. Utom dansen förekom

det att spektakelmakare slog sig ner på Hjässatorget. Där kunde det finnas 10—12 karamellstånd och läskedrycksförsäljare. Omberg var utan konkurrens på annandag pingst.

(Tage Fredriksson) 27/5 -47.

282. Innan Hjässatorget och Hjässan blev samlingsplatser, hade folket samlats vid Hälle källor så långt tillbaka i tiden, att jag aldrig har hört talas om när de började där. Vid Hälle källor skulle alla dricka vatten. Klarare vatten finns inte, det kan jag intyga. Men ingen drack utan att offra något.

(Tage Fredriksson)